

E13584946x

BAoch
24492

H E T R E C H T

DER STAD

Bergen op ten zoom

DE VRYE VISSCHERY OP DE
SCHELDE VERDEDIGT;

*Nevens een omstandig verhaal van het voor-
gevallene diens aangaande op den
31ste January 1804.*

door

M. VAN MANSFELD;

DE EXEMPLAAREN ALS EIGENDOM VAN DEN

SCHRYVER, ZYN ONDERTEKENEND

A. van Nieuwenhuis

Zedert onheuglyke tyden, ja, waarfchynlyk zedert de vroegfte bevolking dezer Landen, hebben de bewoonders van den rechter oever der Schelde, even gelyk die van den linker oever, het recht gehad om op dien ftroom te vifchen. Dit recht, herkomstig van het heilige Natuurrecht, 't welk de opgezetenen der wederzydsche oevers eener rivier gelyk ftelt in de voordeelen die de wateren gemeenlyk opleveren, kan wel door heerschezugt betwift, door dwingelandy opgefchort, doch nimmer door recht een Volk ontnomen worden, of fchoon de Zeeuwen, voornaamlyk de inwoonders der Stad Tholen, dit onvervreemdbaar recht de Bergenaaren willen betwiften, onder het nietig voorwendzel: *dat wel eertyds de Schelde eenige Landeryen van hun Gewest heeft verzwolgen.*

Genomeu 't was ten vollen bewezen, dat de banken ten Westen de Bergfche Wal in de Schelde leggende, voorheen landen zyn geweest tot Zeeland behoorende; volgt hier uit dat de Mofſelen en andere Schelpviſch van dien ftroom, Onderdaanen zyn van het Departementaal Beftuur van Zeeland? en dat gemeld Beftuur door 't recht der golven uirflui

tend erfgenaam van de zandbanken der Schelde is? Gevoeglyker wilde ik beide aan de nakomelingen van de voormalige eigenaars dier overstroomde landen toekennen, of by gebrek van dien, lucht en water binnen onze Republiek, aan alle Bataven zonder uitsluiting vry geven. Doch om met afzonderlyke bewyzen het recht myner Stadgenoten op de vrye Vischery der Schelde te staven, zend ik de Zeeuwen tot de geschiedenissen van hun Vaderland, en wel tot het tydvak waar in dit Volk het bezit van Bergen op ren zoom zo belangryk voor de veiligheid van hun Gewest oordeelden; dat zy alles aanwenden om deze Stad in de belangen der Unie te doen deelen. Hier van getuige het openbaar verdrag, 't welk den grondlegger van Neêrlandsch Vryheid in den jaare 1579 met deze Stad en den Markgraaf *Jan van Withem* sloot, en welks inhoud, als op het tegenswoordige ziende, luidt:

„ *Dat de Stad van Bergen op ten zoom alle*
 „ *haare voorrechten, Costumen en Usantiën zal*
 „ *behouden.*

„ *Dat de Militie buiten alle lasten der Bur-*
 „ *gercy in goede krygstucht zal worden ge-*
 „ *houden.*

„ *Dat dezelve aan den Markgraaf en Ma-*
 „ *gistraat byzondere eed zal doen, en dezelve*
 „ *behoortyk eerbied bewyzen.*

„ *Dat de sleutels van Staatspoorten onder de*
 „ *beheering der Politie zullen blyven.*

„Dat de wagten zo wel door de burgeren,
 „als door de Militairen zullen worden bezet,
 „en dat beiden de ronden zullen doen.)

„Dat het wagtwoord van wegens de Magt
 „straat zal worden gegeven.

„Dat geene meer Militairen in de Stad dan
 „op last van den Markgraaf en Burgery zulk
 „len worden toegelaten, en dat de nood ophou-
 „dende en de Stad zulks begeerende, dezelve
 „van alle bezetting zal bevryd blyven.

„Dat de Ingezetenen van Bergen op ten zoom
 „ongehinderd op de rivier de Schelde zullen
 „blyven vischen.

„Dat enz. enz.

Op deze uitgestrekte voorwaarden, welke
 WILLEM DEN EERSTEN als Stadhouder van
 Holland en Zeeland ondertekende, nam Ber-
 gen op ten zoom vrywillig deel in het Ver-
 bond der Vereenigde Gewesten. Dan schoon
 hunne Hoog Mogende konden goedvinden,
 deze Stad daar na wederrechtelyk onder de
 zgenaamde Generaliteit te plartzen, schoon
 deze voorwaarden en andere rechten der Stad
 grotendeels van tyd tot tyd werden ingekort,
 bleef echter de Bergsche Burgery, uit kracht
 van voormelde verdrag ongehinderd op de
 Schelde vischen tot in den jaare 1780, wan-
 neer de toenmalige Staaten van Zeeland, ten
 believe der Stad Tholen, van zich konden
 verkrygen, niet alleen de Bergsche Burgery
 het vischen op de Schelde te verbieden, maar
 zelfs hen van de waardens te beroven, welke

zy op verscheide banken van de rivier hadden aangelegd, en door aankoop of erfopvolging het eigendom der bezitters waren geworden; daarenboven betaalden deze Waardens, als vaste goederen beschouwd, by beleening, verkoop, of zydelingsche erfopvolging, aan den Lande de daar toe bepaalde lasten, en zyn als zodanige by dezelve gelegenheden ten Stadshuize dezer Stad, zonder tegenspreken van iemnd altoos opgedragen en geveest.

Deze onrechtvaardige beroving van wettig verkregene eigendommen, zonder de geringste schadeloosstelling, door het Zeeuwsche Staatsbestuur aan onze Medeburgers gepleegd, werdt bovendien door een vonnis van het Hof van Holland en Zeeland bekrachtigd, voor welk Hof het Vischersgilde van Bergen op ten zoom Gecommitteerde Raaden van Zeeland had betrokken: dan, hoe ongehoord deze handelwys ook mogt zyn, hoe partydig deze uitspraak was, echter moesten onze Stadgenoten zich dit, nevens meer andere knoelaryen laten welgevalen, daar de Algemeene Staaten het slaafsche juk op de schouderen van het moedige Braband drukten. Ook voerde by deze gelegenheid het Stadsbestuur van Tholen den willekeur der Staaten van Zeeland met alle strengheid uit, ontziende zich nimmer om de booten vischtuig enz. van onze Bergsche Vischers, die zich durfden ventouren op de Schelde te vischen, te

bemachtigen, en als goeden buit zich toe te eigenen.

Deze onbroederlyke handelwys, waar mede de Zeeuwen het lot onzer ongeiukkige Stadgenoten verzwaaarden, bleef tot op de verandering van 1795 aanhouden, wanneer de toen heerschende denkwyze in ons Vaderland, de algemeene verbroederling der Gewesten, die men toen reeds te gemoet zag, de voortduuring der willekeurige overheersching niet langer duldte, onder welke de overige Provinciën het edele Brabant hielden gekneld, doch naauwlyks had de laatste Staatsregeling de onderscheide Gewesten weder tot hunne voormalige grenzen bepaald, of de Zeeuwen scheenen als ongehouden aan de verklaarde eenheid van het Gemeenebest, de vrye Schelde gelyk welker, in kluisters te willen klinken. Een besluit dien aangaande door het Departementaal Bestuur van Zeeland, eeniger tyd geleden genomen, en door het Gemeentebestuur van Tholen aan dat van Bergen op ten zoom kenbaar gemaakt, kan men byna als eene Oorlogsverklaring aanmerken, op welke de vyandlyke onderneming van den 31 January 1804, tegen de perſoonen en goederen onzer Stadgenoten is gevolgd.

De aanleiding tot dit zonderling voorval, is het vangen van eenige Mosselen, welke de Vischers van Bergen op ten zoom daags te vooren op de zogehaande Kraayen of Moe,

tenplaat, leggende voor het hoofd der Stad hadden onderstaan, deze daad, in weêrwil der Zeeuwfche Placaaten verricht, deedt de Wangunst der Tholenaars zodanig ontbranden, dat zy zwoeren om deze gewaande grondfchennis als eene misdaad van gekwetste Volkshoogheid ten spiegel van anderen gestrengelyk te straffen, waar toe het aanhitzen van een onwaardig Bergenaar in Tholen woonende niet weinig deedt (*)

In het vaste voornemen om zich te wreken over onze Vischers, die zich weêr zouden veritouten Mosfelen te raapen of te vischen, maakten de Tholenaars in den nacht tusfchen den 30 en 31 January laatftl. de nodige aanftalten diens aangaande; wordende op last van het Gemeentebestuur, hunne reeds in de maand December te vooren afgedankte Burgermacht weder gewapend, en een detachement derzelve, bestaande in den Luitenant *Kornelis Kamhof*, een Sergeant, een Corporaal, zestien Schutters en een Tamboer, in volle uniform, en met wapenen der Generaliteit voorzien, werdt benoemd, om dea

(*) Integenddel is het gedrag van een anderen Bergenaar BAYEN genaamd, mede in Tholen woonachtig, des te loflyker, dezen door het Gemeentebestuur ook tot den wraaktocht gelast, weigerde volftrekt deel in het benudeejen zyner Stadgenoten te neemen, over welke onwilgheid hy werd verwezen, om gedurende zes weeken met zyn vartuig aan de ketting te leggen.

Bailliuw *Pieer de Jong*, den Kapitein der Roode Roededragers, nenevens vier Roede dragers, aan wien dien loflyken tocht was opgedragen, te ondersteunen; blyvende dien dag Stads poorten langer dan gewoonlyk, en wel tot na het afvaaren dier bende gesloten, op dat onze Bergsche Vischers, van alles onbewust zynde, des te zekerder in hunne handen zouden vallen.

Zes booten met dien heidendrom bemand, zeilden by ebben uit de haven van Tholen, en belanden omtrent negen uren voor den middag aan de Kraayenplaat, alwaar zy drie Bergsche booten, nevens eenige Vischers, met Mosselen te raapen bezig vonden, die op het zien van deze gewapende Manschappen de vlugt trachten te neemen; dan reeds onder het bereik der snaphaanen zynde, welke in menigte op hun werden gelost, moesten zy zich overgeven of om hoog zeilen, tot welk laatste zy besloten: noodzaakten hier door de Thoolsche helden, hunnen vermeenden buit tot het opkomen van den vloed op de plaat te bewaken, zynde door het heftig nazetten mede drie booten der Tholenaars aan den grond geraakt.

Dit voorval weldra in de Stad bekend geworden, deedt verscheidene Ingezetenen na het hoofd snellen, alwaar zy den jammerlyken toestand hunner gevangene Medeburgers ziende, edelmoedig besloten dezelve op leven

of dood te redden. Met dit broederlyk voornemen bezield, (en onder het herinneren hoe weleer hunne voorvaderen den wrevelzucht van het trotsche Spanje durfden wederstaan, toen de Bergenoptyenzoomsche Moeders hunne zuigelingen ter aarde legden, om met de wiegen den krygsvoorraad na de wallen te voeren) (a) vielen elf der onvoorzaagften, slechts met drie fnaphaanen en een byl gewapend, op den Thoolfche boot in het diep tusfchen het hoofd en de plaat leggende, die echter op het eerste fnaphaanshot der onze zeil maakte, hun den overtocht niet lang betwifte. Waar na de Bergenaars op levensgevaar de diepte hebbende doorwaad, de plaat bereikten, aldereerft op den Bailliuw *Pieter de Jong* aanvielen, welke zy van zyne vier pistolen waar mede hy gewapend was, beroofden en gevangen namen, waar op zyne onderhebbende Manschappen, zoogewapende Burgers als Roeders, insgelyks op voorwaarde van levensbehoud de wapens afleggende, zich aan de onze overgaven. (b) Slechts drie booten der Tholenaars die in het diep lagen, kozen de vlugt, doch door een gelyk getal Bergfche booten nagezet, waar in eenige Bataaffche Mineurs zich hadden begeven, werden zy in het Tholensche gat agterhaald, en nevens

(a) In 1605, zie *EM. VAN METEREN*, boek 27.

(b) Men verhaalt, dat een der Tholenaars by deze gelegenheid in zuiver Zeeuwsch tot den Luitenant Kamhof zeide: „Keesje, laat 't kruit van de „fnephānen doen, aers zien we alle doir.

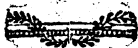
hunne medemakkers na hier gevangen gevoerd.

De gevangene Tholenaars bestonden in den Bailluw *P. de Jong*, den Luitenant *Kamhof*, een Sergeant, een Corporaal, twaalf Schutters en een Tamboer, alle van de gewapende Burgermacht, nevens den Kapitein der Roode Roededragers, vier Roededragers, en tien Schippers, zynde de gewapende Burgers ieder van zestig scherpe patroonen voorzien geweest, terwyl de Roededragers touw en bindtuig hadden, om hunne vermeende gevangenen te binden: de geringe blyk van moed, welke de Tholenaars in deze gelegenheid hebben betoond wordt grootendeels veroorzaakt, door de vaardigheid waar mede de Bergenaars deze onderneeming uitvoerden, als ook door de bedreiging van niemand te spaaren, indien een schot wordt gedaan, waarby men nog kan voegen dat het zien van onze Burgers die met alle soort van wapenen nu ook begonnen aanterukken, de Tholenaars verstomden.

Van dezen Mosfeloerlog aan den bevelhebber der Stad raport zynde gedaan, rukte dezelfde met eenige Bataafsche en Fransche Militairen na het hoofd, dan geen denkbeeld van den toedracht van zaaken hebbende, deedt hy verscheide maalen onder de menigte op de plaat schieten, welke zich hier door in geen geringe verlegenheid bevonden, ook

werden op zyne orders, de Bergenaars zoo wel als de Tholenaars aangehouden, en in de Militairen provooft binnen de stad vastgezet, in welke zy tot op den 1 February laatstleden hebben gevangen gezeten, schoon de Bergenaars hunne gevangen zoo dra den vloed hoog genoeg was na de Stad voerden, en dezelve als Militairen beschouwende den Commandant overleverden.

Daags na dit voorval, heeft eene Comisfie van twee leden van ons Gemeente-bestuur zich na den Bosch begeven, om door middel van het Departementaal Bestuur van Brabant te bewerken, dat voortaan onze Visfchers de handteering hunner Voorvaderen gelyk weleer ongetoord op de vrye Schelde kunnen oeffenen, waar door de oude welstand onzer eeryds zoo bloeiende Visfchery, weldra haar voorige luister zoude bekomen.

alomme à 4 st. te bekomen.
